

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De PvdA en het verenigingscentrisme

Crooijmans, M.

Citation

Crooijmans, M. (1991). De PvdA en het verenigingscentrisme. *Bestuurskundige Berichten*, 6(2), 17-19.
Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233487>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233487>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cursusje Vaardigheden voor de docent

Jeroen Koffijberg en Edwin Kools

“Wie iets op papier zet, moet zich er terdege van bewust zijn dat de uiteindelijke tekst een functie in het communicatie verkeer moet kunnen vervullen. De lezers moeten tenminste kunnen begrijpen wat er staat. En dat zonder dat zoiets onnodig veel tijd kost.” Dit wordt de student althans voorgehouden bij het vak vaardigheden I in de reader beleidsteksten, deel 1. Maar nu de bestuurskundige praktijk: de studiegids. Enkele citaten:

Pagina 143: “Uitgaande van theoretische en empirische bestuurskundige inzichten m.b.t. de meerduidigheid van de sociale werkelijkheid, structurele en culturele determinanten van betekenisgeving en gedrag, en het multipolaire karakter van sturingsprocessen, wordt ingegaan op het gebruik van sociale simulatie als leermiddel, als interventie-instrument, als heuristisch instrument bij beleidsontwikkeling, als methode van ex ante beleidsevaluatie, als vorm van ‘organisational prototyping’ en als methode van onderzoek.”

Pagina 136: “...orality en literacy; duiding van state of the art van informatietechnologie in informatieverwerking en informatieoverdracht in termen van orale en letterkundige interpretatie van informatieoverdracht.”

Pagina 135: “Beleid wordt vertaald in stuurgrootheden die inpasbaar zijn binnen de informatiekundig beschreven processchema’s.”

Het eerste citaat komt nota bene uit de beschrijving van een keuzevak! Erg uitnodigend klinkt het niet. Wie denkt dat de studiegids er is om te informeren en te verduidelijken, komt bedrogen uit. Misschien helpt een cursusje vaardigheden voor de docenten? $\beta \beta$

De PvdA en het verenigingscentrisme

Mark Crooijmans

In juli 1991 verscheen het rapport “Een partij om te kiezen” over de partijvernieuwing van de Partij van de Arbeid. De commissie die hiervoor verantwoordelijk is, stond onder leiding van dr. J.A. van Kemenade, tegenwoordig burgemeester van Eindhoven. De partij is in beroering en er verschijnt een boekwerkje; niet over de inhoud van de PvdA, maar over de organisatie van deze sociaal-democratische partij.

Socialisme of de dood

In Cuba staan nog allerlei leuzen op de muren die geenszins een realistische keuze bieden: “socialisme of de dood” is hier een voorbeeld van. In Nederland staat de PvdA in een andere context en met een andere ideologie al dichter bij “de” werkelijkheid, maar nog onvoldoende. Een teken aan de wand is de desastreus verlopen verkiezingen onder het leiderschap van Wim Kok. “Een partij om te kiezen” analyseert de huidige partij-organisatie en poogt aan te geven welke mogelijkheden er zijn deze te verbeteren.

De commissie ziet verschillende maatschappelijke ontwikkelingen die een uitwerking hebben op het functioneren van de politieke partijen in het algemeen, en de PvdA in het bijzonder. Bekend zijn onder andere de ontzuiling, ont-ideologisering en individualisering. Ook het afbrokkelend gezag van de overheid wordt aangestipt en in verband gebracht met de matige positie van de politieke partijen. Deze constatering bewegen de commissie er niet toe te concluderen dat de politieke partij definitief *exit* is. Frissen, hoogleraar te Tilburg, is bijvoorbeeld van mening dat de terugweg van de politieke partijen voortschrijdt, zonder dat hij dat als probleem ervaart. Deze visie is mijns inziens wel zeer cru en de commissie merkt ook op dat politieke partijen “van vitaal belang” zijn.

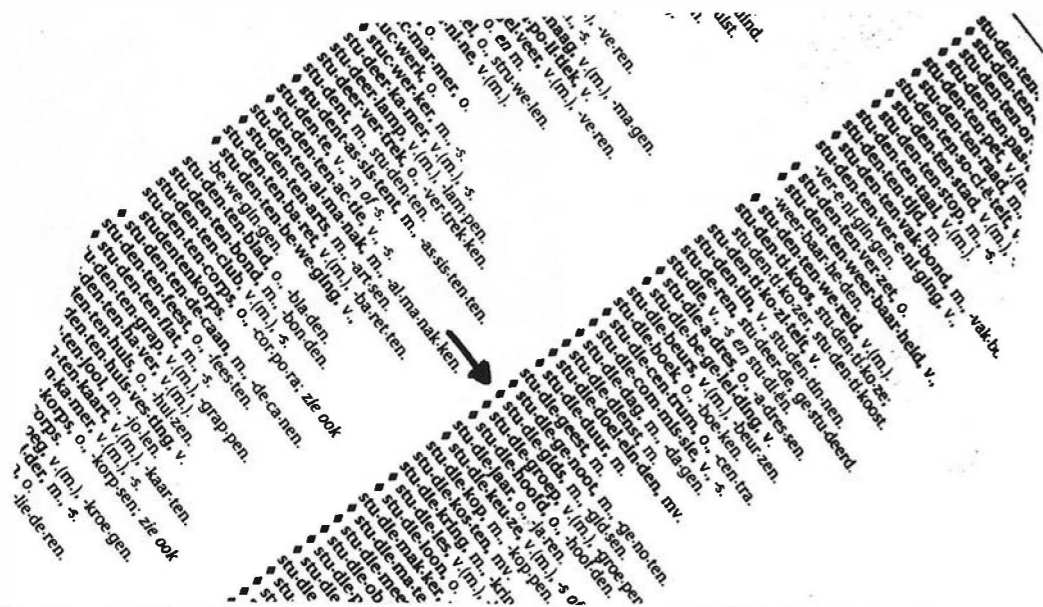
Flexibiliteit en democratie

De commissie-Van Kemenade heeft oog voor de omgeving in welke de politieke partijen werken. Mede beperkt door de opdracht wordt evenwel veel aandacht besteed aan het interne functioneren (organisatie en werkwijze) van de PvdA. Dé idee is dat de partij meer open en beweeglijk dient te zijn. Wat dat aangaat, is de partij al bij de tijd, want welke organisatie durft nog flexibiliteit in de jaren negentig te verwerpen. Het verenigingscentrisme, zoals de commissie dat noemt, dient te verdwijnen, de blik moet niet intern, maar extern zijn gericht.

Zonder dat de commissie het zo expliciet zegt, valt te proeven dat de democratie binnen de partij te ver is doorgeschoten. Gezegd wordt dat er een evenwicht dient te komen “tussen participatie en professionele deskundigheid”. Weg met de vergadertijgers. Flexibiliteit en de huidige mate van democratie gaan dus niet samen. Wel blijft van belang, misschien zelfs meer dan voorheen door het wegvallen van ideologieën, dat er aan meningsvorming wordt gedaan in een vrij (niet vrijblijvend) debat. Ook de communicatie binnen en tussen de verschillende niveaus dient uit de achterkamers *en plein public* te geschieden, en daarmee verbeterd te worden.

De partij is meer dan de partij

Het huidige denken van PvdA'ers over de partij betreft eigenlijk alleen de partij-als-

ledenorganisatie. De commissie is van mening dat juist het parlementaire deel (lees: de PvdA-fractie in de Tweede Kamer) een grote invloed heeft op de beeldvorming van de PvdA. De ledenorganisatie wordt door de leden als dé PvdA gezien, zonder dat gerealiseerd wordt dat de focus van media en burger niet op dit deel is afgestemd. Indien dit nieuwe gedachtengoed zou zijn ingeburgerd, dan zijn de sociaal-democraten er nog niet. De fractie van de Tweede Kamer moet namelijk meer dan nu het geval is "het publieke debat aangaan" en "losraken van de gesloten bestuurlijke circuits". Er klinkt een roep om een nieuw soort politicus, hetgeen weer roept om een andere wijze van recrutering. Duidelijk zegt de commissie dat de persoon in de politiek belangrijker wordt, en dat dat ook mag. Dus: op zoek naar een Van Mierlo graag. Bij de recrutering overigens treedt een spanning op tussen kwaliteit en representativiteit, wat zeker binnen de PvdA extra gevoelig ligt. De commissie is op zoek naar kwaliteit en talent dient meer kansen te krijgen; een afspiegeling van elke bevolkingsgroep werkt slechts verstarrend.

Veranderingen in de organisatie van de PvdA

Hetgeen hier geschetst is, heeft organisatorische consequenties. Bovenal dienen de besluitvormingsstructuren eenvoudiger en overzichtelijker te worden ingericht. De getrapte en dubbelstructuren verdwijnen, elk partijniveau bemoeit zich met zijn niveau in het openbaar bestuur. Het gewicht komt dus te liggen bij de basis (afdelingen) en de top (partijbestuur en congres). Opvallend is hier de positie van de gewesten die aanzienlijk aan invloed inboeten. Op elk niveau wordt de vergaderfrequentie verlaagd, en komt er meer vrijheid en eigen verantwoordelijkheid. Het idee van een almachtig sturende top wordt verlaten, zoals dat idee ook al verlaten werd toen het ging om de almachtig sturende overheid.

In bredere context

De commissie realiseert zich dat structuurverandering slechts één verbetering is ten behoeve van het herstel. De verandering beschouwt zij als een basis, een noodzakelijk voorwaarde voor de moderne politieke partij. Hoewel het niet geheel in de bedoeling van de opdracht ligt, schetst de commissie meer ideeën dan de intern-organisatorische. Meer voorwaarden voor succes worden opgesomt.

De PvdA moet op zoek gaan naar een eigen Van Mierlo.

Zo moeten de kiezers meer invloed krijgen om te zorgen dat het primaat van de politiek weer gaat gelden. Verder kan de programmatische vernieuwing wel enige impulsen gebruiken. Het proces dat in 1986 is gestart, is enigszins in het slop geraakt. Van Kemenade c.s. denken aan een relativering van de politiek, een afstandelijke opstelling tegenover de overheid en een bredere, minder technocratische benadering van het programma. Een derde genoemde mogelijkheid is een progressieve krachtenbundeling. Niet per se een fusie overigens met Groen Links en D66, maar zeker wel meer samenwerking. Ook dient er meer communicatie met "de actieve maatschappij" te komen: de PvdA als maatschappelijke organisatie.

Kanttekeningen en conclusie

In mijn beschrijving van enkele aspecten van het rapport heb ik al tussen de regels door aangeduid wat voor veranderingen de commissie voorstaat. In de originele versie van het rapport staan die nog eens apart vermeld onder "Aanbevelingen". Tot slot van dit artikel wil ik nog enige inhoudelijke kanttekeningen plaatsen.

In de eerste plaats zet ik vraagtekens bij de benadering: de uiteindelijke nadruk op intern-organisatorische aspecten. De commissie is zich zeer bewust van dit feit en probeert aan te geven waarom zij dit gedaan heeft. De opdracht bracht dit met zich mee. En dus richt mijn kritiek zich niet op de commissie maar op de opdrachtgever: de partijraad. Deze raad

wil de commissie overigens afschaffen. Hoe het ook zij, en hoewel de opdracht ligt in het verlengde van eerdere rapporten, bevestigt dit rapport nu juist de focus op de organisatie zelf. Mijns inziens had op zijn minst voorrang gegeven moeten worden aan het gedachtengoed van de PvdA, vooral gezien de ideologische crisis waarin de PvdA zich bevindt.

In de tweede plaats vind ik dat de commissie-Van Kemenade wanneer zij maatschappelijke ontwikkelingen bespreekt, deze soms willekeurig gebruikt ter rechtvaardiging van de voorstellen. De ontzuiling heeft voor een deel de veranderende rol van politieke partijen veroorzaakt. Van Kemenade c.s. wenden deze ontwikkeling aan om aan te geven dat vernieuwing van de organisatie noodzakelijk is. Zo kan de rol van politieke partijen weer belangrijker worden. Net zo goed kan geredeneerd worden dat de rol van de politieke partijen veranderd is mede door de ontzuiling en dat dit proces niet gestopt kan worden door organisatorische mutaties. Het is maar wat je beoogt.

In de derde plaats vraag ik me af of sommige van de aanbevelingen haalbaar zijn. Wederom kan het de commissie niet verweten worden dat ze de macht van de gewesten wil aanpakken, integendeel, het is te loven. Toch denk ik dat de gewesten *not amused* zullen zijn indien macht afgestaan moet worden en zij zich alleen op het provinciale niveau kunnen concentreren. De controle, zoals je de macht in dit geval eufemistisch kunt noemen, zullen de gewesten willen behouden.

In de vierde plaats denk ik dat de beperking van de democratie op weerstand zal stuiten. De PvdA is juist de partij die dat hoog in het vaandel heeft staan, mede dankzij Nieuw Links. Ik denk dat een groot aantal PvdA'ers dit gaat uitleggen als een verdere cumulatie van macht bij de top, en een beperking van de mogelijkheden van de gewone leden.

Tot slot. Het rapport levert een nuttige bijdra-

ge aan de vernieuwing van de organisatie van de PvdA. Kanttekeningen zijn er zeer wel bij te plaatsen, op sommige punten doet de commissie dat zelf al. Verschillende aanbevelingen zullen indien uitgevoerd ook daadwerkelijk een goede basis leggen voor de meer open en beweeglijke PvdA in de jaren negentig. Een aanbeveling als het instellen jeugdlidmaatschap vanaf twaalf jaar neem ik minder serieus, maar daar zal ik eens uitvoerig met mijn kleine neefje over gaan praten... BB

